

Tegenzetten in een kritische discussie

Bilal Amjarso

In deze bijdrage probeer ik een theoretisch gemotiveerd overzicht te geven van alle tegenzetten die een protagonist van de antagonist kan verwachten in een kritische discussie. Het theoretische kader van deze studie is het pragma-dialectische model van een kritische discussie ontwikkeld door Van Eemeren en Grootendorst (1982, 1984, 1992). Ik verdeel de mogelijke tegenzetten in vier categorieën: tegenzetten ten aanzien van het standpunt versus tegenzetten ten aanzien van het argument, en tegenzetten die de argumentatieve zet van de andere partij alleen uitdagen versus tegenzetten die, naast het uitdagen van de zet van de andere partij, nieuwe propositionele gebondenheden behelzen.

1 Inleiding

In argumentatieve teksten waarin er meestal geen sprake is van een specifieke opponent wordt regelmatig op tegenzetten (bijvoorbeeld, een tegenargument of een kritische vraag) geanticipeerd en gereageerd. Voor een adequate dialectische analyse van deze praktijk moet er eerst duidelijk vastgesteld worden waar de tegenzetten vandaan komen en wat voor functie ze in de argumentatie vervullen. Het is daarom van belang dat de analysator beschikt over een systematisch en theoretisch gemotiveerd overzicht van alle mogelijke tegenzetten waarop geanticipeerd of gereageerd kan worden.

Een aantal argumentatietheoretici heeft aandacht geschonken aan de typen tegenzetten waar een betoger op kan anticiperen bij het naar voren brengen van een standpunt of een argument. In zijn dialectische benadering onderscheidt Rescher (1977) twee hoofdtypen tegenzetten die in een disputatiemodel naar aanleiding van een bewering kunnen voorkomen: voorzichtige ontkenningen ('cautious denials') en voorwaardelijke ontkenningen ('provisoed denials'). Rescher onderscheidt verder verschillende subtypen van deze twee categorieën en bepaalt hoe de betoger daarop kan reageren.

Govier (1999) onderscheidt vijf typen bezwaren: bezwaren tegen de conclusie, bezwaren tegen het argument, bezwaren tegen de betoger, bezwaren tegen de bekwaamheid, karakter of omstandigheden van de betoger en bezwaren tegen de formulering van een argument of conclusie. Verder kan volgens Govier elk type bezwaar sterk of zwak zijn (Govier, 1999, p. 231).

Johnson (2000) heeft benadrukt dat elk betoog een 'dialectical tier' bevat waarin de betoger op mogelijke bezwaren ingaat. Hij benadrukt dat een betoger zijn publiek alleen rationeel kan overtuigen door op deze bezwaren te reageren. Volgens Johnson kunnen de standaardbezwaren, zoals hij ze noemt, betrekking hebben op een van de premissen in het betoog, waaronder ook verzwegen premissen, de implicaties of gevolgen van een premisse, en een onduidelijke formulering van een propositie (Johnson, 2000, p. 328). Naast deze bezwaren moet de betoger ook reageren op alternatieve posities.

Krabbe (2007, pp. 55-57) heeft recentelijk een overzicht gegeven van de verschillende mogelijkheden die een betoger heeft om een standpunt of argument te bekritisieren. Krabbes overzicht bevat zeven soorten kritische reacties: verzoek om toelichting ('request for clarification'), pure uitdagingen ('pure challenges'), onderbouwde uitdagingen ('bound challenges'), tonen van gebreken ('exposure of flaws'), verwerpen ('rejections'), beschuldiging van een drogreden ('charge of fallacy'), en persoonlijke aanvallen ('personal attacks'). Omdat Krabbe vooral geïnteresseerd is in de

bezwaren waarmee een antagonist zijn ontevredenheid over het argument tot uitdrukking brengt, concentreert hij zich vooral op pure uitdagingen, onderbouwde uitdagingen en het tonen van gebreken (Krabbe, p. 58). Belangrijke kritische reacties zoals verwerpingen zijn uitgevallen omdat deze categorie reacties, behalve het bekritisieren van een positie, ook een tegengestelde positie behelst.¹

In deze bijdrage zal ik proberen om aan de hand van voorbeelden een systematisch overzicht te geven van alle mogelijke tegenzetten in de context van een kritische discussie. Ik zal nagaan wat voor tegenzetten men van een tegenpartij kan verwachten bij het naar voren brengen van een standpunt of argument en hoe deze tegenzetten van elkaar verschillen. Ik betoog dat, hoewel tegenzetten niet altijd in een expliciet dialogische context voorkomen, hun functie beter te begrijpen is wanneer ze in een dialectisch kader van argumentatie geplaatst worden.

2 Het theoretische kader van de studie

Het theoretische kader van deze studie is het pragma-dialectische model voor een kritische discussie ontwikkeld door Van Eemeren en Grootendorst (1982, 1984, 1992). Volgens Van Eemeren en Grootendorst (1984) kunnen argumenten als reacties op kritiek beschouwd worden. Vanuit dit perspectief heeft Snoeck Henkemans (1992) verder laten zien hoe verschillende vormen van complexe argumentatie bepaald worden door de kritische reacties waarop geanticipeerd wordt. Het pragma-dialectische model van argumentatie vormt een geschikt instrumentarium voor het identificeren van tegenzetten die in een argumentatieve discussie kunnen voorkomen omdat binnen dit model de mogelijkheden om door middel van een tegenzet op een voorafgaande zet te reageren volgens duidelijke criteria onderscheiden kunnen worden.

In de pragma-dialectiek (Van Eemeren & Grootendorst, 1982) worden twee onderscheidingen gemaakt:

- tussen *hoofddiscussies* die betrekking hebben op het initiële verschil van mening en *subdiscussies* die betrekking hebben op de argumentatie die de protagonist ter verdediging van zijn standpunt in het initiële verschil van mening naar voren heeft gebracht
- en tussen *niet-gemengde* verschillen van mening en *gemengde* verschillen van mening.

Ik zal laten zien dat deze twee onderscheidingen de basis vormen voor twee criteria aan de hand waarvan de tegenzetten geclassificeerd kunnen worden.

Het eerste criterium heeft betrekking op de argumentatieve zet die door de specifieke tegenzet aangevallen wordt. Sommige tegenzetten kunnen betrekking hebben op een standpunt. Door een tegenzet ten aanzien van het standpunt probeert de antagonist (hierna te noemen 'taalgebruiker 2') aan te geven dat hij het standpunt van de protagonist (hierna te noemen 'taalgebruiker 1') niet accepteert. Hierdoor ontstaat er een hoofddiscussie over dat standpunt. Tegenzetten kunnen ook betrekking hebben op het argument. Door een tegenzet ten aanzien van het argument probeert taalgebruiker 2 aan te geven dat hij een door taalgebruiker 1 gegeven argument niet accepteert. Hierdoor wordt het argument zelf een substandpunt, wat aanleiding geeft voor een subdiscussie.

Het tweede criterium heeft betrekking op de gebondenheden die een tegenzet met zich meebrengt. Er zijn tegenzetten die uitsluitend gericht zijn op het uitdagen van taalgebruiker 1 om zijn standpunt of argument te verdedigen. Deze tegenzetten leiden

tot het ontstaan van een niet-gemengd verschil van mening. Er zijn ook tegenzetten die naast het uitdagen van het standpunt of argument een gebondenheid behelzen met betrekking tot een tegengestelde positie. Deze tegenzetten leiden tot het ontstaan van een gemengd verschil van mening met betrekking tot het standpunt of argument.

3 Tegenzetten ten aanzien van het standpunt en tegenzetten ten aanzien van het argument

3.1 Tegenzetten ten aanzien van het standpunt

Een verschil van mening begint wanneer taalgebruiker 1 (de protagonist) een standpunt tot uitdrukking brengt en taalgebruiker 2 (de antagonist) de aanvaardbaarheid van dit standpunt betwijfelt (Van Eemeren & Grootendorst, 1982). Een voorbeeld van een standpunt zou kunnen zijn:

1. Men zou Turkije zo snel mogelijk een kans moeten geven om tot de EU toe te treden.

Door het naar voren brengen van een standpunt bindt taalgebruiker 1 zich aan de verplichting om dit standpunt tegen mogelijke tegenzetten te verdedigen.

Twijfel aan het standpunt

De meest eenvoudige tegenzet ten aanzien van een standpunt is het 'uiten van twijfel'. Een voorbeeld van twijfel kan zijn:

2. Waarom zou men Turkije de kans moeten geven om tot de EU toe te treden?

Door het uiten van twijfel geeft taalgebruiker 2 aan dat hij het standpunt niet accepteert. Door het uitvoeren van deze tegenzet wordt taalgebruiker 1 belast met het naar voren brengen van argumentatie ter verdediging van zijn standpunt. Twijfel leidt tot een niet-gemengd verschil van mening tussen de twee partijen over het standpunt.

Tegenstandpunten

Een andere mogelijkheid die taalgebruiker 2 tot zijn beschikking heeft nadat taalgebruiker 1 een standpunt naar voren heeft gebracht, is het naar voren brengen van een tegenstandpunt. Deze tegenzet resulteert in een gemengd verschil van mening en geeft aan dat taalgebruiker 2 de rol van protagonist op zich heeft genomen, wat betekent dat ook hij verplicht is om zijn standpunt te verdedigen mocht taalgebruiker 1 hem uitdagen. Met een tegenstandpunt brengt taalgebruiker 2 tot uitdrukking niet alleen dat hij twijfel over het standpunt van taalgebruiker 1 heeft maar ook dat hij het standpunt niet accepteert. Twijfel wordt namelijk door het tegenstandpunt geïmpliceerd (Van Eemeren & Grootendorst, 1992). Twee soorten tegenstandpunten kunnen onderscheiden worden: een *tegengesteld standpunt* en een *contrair standpunt*.

Tegengesteld standpunt

Taalgebruiker 2 brengt een tegengesteld standpunt naar voren wanneer hij beslist om zich negatief te binden aan het standpunt van taalgebruiker 1:

3. Men zou Turkije geen kans moeten geven om tot de EU toe te treden.

Als het originele standpunt positief van aard is, dan is het tegengestelde standpunt negatief en is het dus een ontkenning van de propositionele inhoud van het standpunt. Als het originele standpunt negatief is, dan is het tegengestelde positief en is het dus een bevestiging van de propositionele inhoud van het standpunt. Het naar voren brengen van een tegengesteld standpunt maakt het verschil van mening enkelvoudig gemengd.

Contrair standpunt

Een andere mogelijke tegenzet die uitgevoerd kan worden ten opzichte van een standpunt is een contrair standpunt.

4. Men zou de toetreding van Turkije tot de EU moeten afzeggen.

Dit type tegenstandpunt is complexer dan een tegengesteld standpunt omdat het een gebondenheid met zich meebrengt aan een nieuwe propositie die zowel twijfel als een tegengestelde propositie impliceert. Omdat een contrair standpunt het tegengestelde standpunt impliceert, is een succesvolle verdediging van het contraire standpunt tevens een succesvolle verdediging van het tegengestelde.

Tegenargument

Een andere manier om het standpunt aan te vallen is door een tegenargument naar voren te brengen:

5. Het feit dat Turkije een moslimland is, kan tot problemen leiden binnen de EU.

Door een tegenargument geeft taalgebruiker 2 aan dat hij het standpunt niet alleen verwerpt maar ook dat hij een argument heeft voor zijn afwijzing. Zoals Snoeck Henkemans (1992) heeft uitgelegd, wordt dit tegenargument in een volledig geëxternaliseerde discussie gereconstrueerd als een argument voor een tegengesteld standpunt. In een argumentatieve discussie waarin taalgebruiker 2 (meteen nadat taalgebruiker 1 zijn standpunt heeft geuit) een tegenargument ten aanzien van dit standpunt naar voren brengt, of in een tekst waarin de schrijver een tegenargument tegen zijn standpunt noemt, wordt het tegenargument uiteraard als een argument voor een tegengesteld standpunt gereconstrueerd dat impliciet is gebleven. Door een tegenargument laat taalgebruiker 2 zien dat hij zijn tegengestelde positie al heeft proberen te verdedigen en dat hij daarom verwacht dat taalgebruiker 1 zijn verplichting zal naleven door in zijn beurt zijn standpunt te verdedigen.

3.2 Tegenzetten ten aanzien van een argument

Door een argument naar voren te brengen bindt taalgebruiker 1 zich aan de aanvaardbaarheid van de propositionele inhoud en de rechtvaardigingskracht van zijn argument. Voorbeeld (6) kan ter illustratie als argument dienen voor standpunt (1).

6. Turkije heeft de laatste jaren veel vooruitgang geboekt op economisch gebied.

Het naar voren brengen van argumentatie verschilt van het naar voren brengen van een standpunt omdat bij het naar voren brengen van argumentatie taalgebruiker 1 van taalgebruiker 2 verwacht dat deze het standpunt zal accepteren (Van Eemeren

& Grootendorst, 1984). Taalgebruiker 2 behoudt echter het recht om zijn kritiek over het argument te uiten, mocht hij het onaanvaardbaar achten. Zijn kritiek kan betrekking hebben op de propositionele inhoud of de rechtvaardigingskracht van het argument.

Tegenzetten ten aanzien van de propositionele inhoud van het argument

Voordat taalgebruiker 2 de rechtvaardigingskracht van het argument kan aanvaarden, moet de aanvaardbaarheid van de propositionele inhoud van het argument vastgesteld worden. Als taalgebruiker 2 de propositionele inhoud van het argument niet accepteert, kan hij het argument door middel van de volgende tegenzetten aanvallen.

Twijfel aan de propositionele inhoud van het argument

Door de propositionele inhoud van het argument in twijfel te trekken wordt het argument zelf een substandpunt en er ontstaat een enkelvoudig niet-gemengd subverschil van mening over de propositionele inhoud van het argument, waarin taalgebruiker 1 de verplichting krijgt om het argument te verdedigen. In (7) uit taalgebruiker 2 zijn twijfel aan de propositionele inhoud van het argument in voorbeeld (6):

7. Waarom denk je dat Turkije de laatste jaren veel vooruitgang heeft geboekt op economisch gebied?

Tegensubstandpunten ten aanzien van de propositionele inhoud van het argument

Taalgebruiker 2 kan aangeven dat hij het niet mee eens is met de propositionele inhoud van het argument door een tegensubstandpunt naar voren te brengen. Er is in dit geval sprake van een gemengd verschil van mening, waarin beide partijen potentieel verplicht zijn om hun eigen substandpunt te verdedigen. Een tegensubstandpunt kan of tegengesteld van aard of contrair van aard zijn.

Tegengesteld tegensubstandpunt

In een geval van een tegengesteld tegensubstandpunt, stelt taalgebruiker 2 voor dat hij het niet eens is met de aanvaardbaarheid van de propositionele inhoud van het argument. (8) is een voorbeeld:

8. Turkije heeft de laatste jaren geen vooruitgang geboekt op economisch gebied.

Door dit tegensubstandpunt wordt het subverschil van mening over de propositionele inhoud van het argument enkelvoudig gemengd, waarbij beide partijen een bewijslast hebben.

Contrair tegensubstandpunt

Door een contrair tegensubstandpunt, zoals in (9), stelt taalgebruiker 2, behalve dat de propositie van het argument in (6) onaanvaardbaar is, dat een standpunt waarvan de inhoud het tegengestelde van het substandpunt van taalgebruiker 1 (het argument) impliceert, aanvaardbaar is.

9. De economie van Turkije is juist achteruitgegaan.

Dit maakt het subverschil van mening over de propositionele inhoud van het argument meervoudig gemengd.

Tegenargument ten aanzien van de propositionele inhoud van het argument

Taalgebruiker 2 kan meer doen dan slechts aangeven dat hij het niet eens is met de propositionele inhoud van het argument. Door een tegenargument te geven maakt taalgebruiker 2 zijn verschil van mening over de inhoud van het argument duidelijk. Voorbeeld (10) kan als tegenargument dienen ten aanzien van het standpunt (oorspronkelijk argument) in (6).

10. De werkloosheid in Turkije is de laatste jaren niet afgenomen.

Tegenzetten ten aanzien van de rechtvaardigingskracht van het argument

Door het naar voren brengen van een argument bindt taalgebruiker 1 zich, behalve aan het feit dat de inhoud van het argument aanvaardbaar is, aan het feit dat het argument een geschikte verdediging biedt voor zijn standpunt (Van Eemeren & Grootendorst, 1984, p. 44). Dit houdt – volgens Snoeck Henkemans (1995) – in dat het argument als een relevante en een voldoende verdediging van het standpunt beschouwd moet worden. In het geval dat taalgebruiker 2 het argument inhoudelijk (propositioneel) aanvaardbaar vindt maar de rechtvaardigingskracht niet accepteert, zal hij een tegenzet ten aanzien van dit aspect van het argument uitvoeren. Elke tegenzet ten aanzien van de rechtvaardigingskracht van het argument is per definitie gericht op of de relevantie of de voldoendeheid van het argument. Wat taalgebruiker 2 onaanvaardbaar vindt aan dit aspect van het argument, wordt dan een standpunt.

Twijfel aan de rechtvaardigingskracht van het argument (kritische vragen)

Twijfel over de rechtvaardigingskracht van het argument wordt onder argumentatietheoretici in termen van kritische vragen over argumentatieschema's behandeld waardoor een argument verbonden wordt met het standpunt. In de pragma-dialectische argumentatietheorie worden drie soorten argumentatieschema's onderscheiden: vergelijkingsargumentatie, causale argumentatie en kentekenargumentatie (Van Eemeren et al, 1983, pp. 137-141).

Bij elk argumentatieschema hoort een aantal kritische vragen waardoor taalgebruiker 2 zijn twijfel over de toepassing van het schema kan uiten. Sommige kritische vragen hebben betrekking op de relevantie van het argument en sommige op de voldoendeheid van het argument.

Kritische vragen over de relevantie van het argument

Uit het overzicht van kritische vragen dat Van Eemeren et al (1983) geven blijkt dat één van de drie kritische vragen betrekking heeft op de relevantie van datgene wat in het argument wordt genoemd tot datgene wat in het standpunt wordt genoemd. Bij kentekenargumentatie, bijvoorbeeld, kan taalgebruiker 2 deze vraag stellen over de relevantie van het argument: Is X inderdaad een kenteken van Z? (Van Eemeren et al, 1983, p. 139). Bijvoorbeeld:

11. Maakt economische vooruitgang Turkije geschikt voor het EU-lidmaatschap?

Het stellen van een kritische vraag over de relevantie van het argument maakt dit aspect van de rechtvaardigingskracht van het argument tot een substandpunt. Omdat het alleen om een vorm van twijfel gaat, is het verschil van mening hierbij enkelvoudig niet-gemengd. Taalgebruiker 1 moet in dit geval de relevantie van zijn argument verdedigen.

Kritische vragen over de voldoendeheid van het argument

Naast de vraag over de relevantie van het argument in relatie tot het standpunt gelden er voor elk gebruikt argumentatieschema nog twee kritische vragen die betrekking hebben op de voldoendeheid van het argument. In het geval van kentekenargumentatie kan taalgebruiker 2 vragen of Z geen andere kentekens heeft en of X een kenteken van iets anders kan zijn (Van Eemeren et al, 1983, p. 139). De twee kritische vragen worden respectievelijk in voorbeelden (12) en (13) geïllustreerd:

12. Heeft Turkije nog iets anders gedaan om in aanmerking te komen voor het EU-lidmaatschap?
13. Kan het zo zijn dat de economische vooruitgang van Turkije slechts van tijdelijke aard is?

Door het stellen van een kritische vraag over de voldoendeheid van het argument voor het standpunt wordt dit aspect van de rechtvaardigingskracht van het argument een substandpunt. Omdat taalgebruiker 2 hierbij nog geen mening heeft geuit over de voldoendeheid van het argument, blijft het verschil van mening enkelvoudig niet-gemengd. Taalgebruiker 1 is in dit geval verplicht de voldoendeheid van zijn argument te verdedigen.

Tegensubstandpunten ten aanzien van de rechtvaardigingskracht van het argument

Taalgebruiker 2 kan een tegensubstandpunt naar voren brengen over een van de twee aspecten van de rechtvaardigingskracht van het argument. Een tegensubstandpunt over de rechtvaardigingskracht van het argument kan betrekking hebben op de relevantie of de voldoendeheid van het argument en kan een tegengesteld of een contrair tegenstandpunt zijn.

Tegensubstandpunt ten aanzien van de relevantie van het argument

Door een tegenstandpunt ten aanzien van de relevantie van het argument bindt taalgebruiker 2 zich negatief aan de relevantie van het argument, waardoor er een gemengd verschil van mening ontstaat over de relevantie van het argument. Dit tegensubstandpunt kan tegengesteld of contrair zijn. Het is tegengesteld wanneer taalgebruiker 2 alleen stelt dat het argument niet relevant is, zoals in (14) het geval is:

14. Economische vooruitgang heeft niets te maken met de geschiktheid van Turkije om tot de EU toe te treden.

Het is contrair als taalgebruiker 2 stelt dat iets anders relevant is. Dit gebeurt in voorbeeld (15):

15. Voor de toetreding van Turkije tot de EU zou men andere kwesties moeten onderzoeken dan economische vooruitgang.

Tegensubstandpunt ten aanzien van de voldoendeheid van het argument
Een tegensubstandpunt ten aanzien van de voldoendeheid van het argument is een tegenstandpunt waardoor taalgebruiker 2 zich negatief bindt aan de voldoendeheid van het argument van taalgebruiker 1. Dit tegensubstandpunt kan tegengesteld zijn. Hierdoor stelt taalgebruiker 2 dat het argument niet voldoende is. Voorbeeld (16) geeft een illustratie hiervan:

16. Economische vooruitgang alleen maakt Turkije niet geschikt voor het EU - lidmaatschap.

Het kan ook contrair zijn. Daardoor stelt taalgebruiker 2 dat taalgebruiker 1 meer argumentatie nodig heeft om zijn standpunt te kunnen verdedigen. Dit wordt in voorbeeld (17) geïllustreerd.

17. Turkije moet nog veel politieke hervormingen invoeren.

Een tegenargument ten aanzien van de rechtvaardigingskracht van het argument

De laatste mogelijke tegenzet die taalgebruiker 2 mag uitvoeren ter verwerping van de rechtvaardigingskracht van het argument in (6), is een tegenargument. Door het geven van een tegenargument bindt taalgebruiker 2 zich impliciet aan een tegengesteld substandpunt over de relevantie of voldoendeheid van het argument en maakt het aan taalgebruiker 1 duidelijk dat hij het argument niet alleen verwerpt maar ook dat hij daar een reden voor heeft.

Een voorbeeld van een tegenargument ten aanzien van de relevantie van het argument is:

18. Vroeger mochten er landen tot de EU toetreden die geen economische vooruitgang hadden geboekt.

In (19) wordt een voorbeeld gegeven van een tegenargument ten aanzien van de voldoendeheid van het argument:

19. Turkije erkent Cyprus nog niet.

Door een van de twee tegenargumenten naar voren te brengen heeft taalgebruiker 2 voldaan aan zijn verplichting ten opzichte van zijn tegensubstandpunt ten aanzien van de relevantie of de voldoendeheid van het argument van taalgebruiker 1 in voorbeeld (6).

Nadat taalgebruiker 2 een tegenargument ten aanzien van de rechtvaardigingskracht van het argument naar voren heeft gebracht is het aan taalgebruiker 1 om ofwel te laten zien dat het tegenargument niet deugt door dit tegenargument (als argument voor het tegensubstandpunt) aan te vallen, ofwel het tegenargument te accepteren maar nieuwe argumenten te verstrekken om zijn standpunt te verdedigen (Snoeck Henkemans, 1992).

4 Conclusie

In deze bijdrage heb ik vanuit een pragma-dialectisch theoretisch kader geprobeerd om een systematisch overzicht te geven van alle tegenzetten die bij het naar voren brengen van een standpunt of een argument te verwachten zijn. Dit overzicht is systematisch omdat de tegenzetten volgens twee duidelijke criteria zijn onderscheiden: a) de zet van taalgebruiker 1 (standpunt of argument) en b) de gebondenheden die een tegenzet met zich meebrengt (twijfel versus een positieve of negatieve gebondenheid aan een bepaalde propositionele inhoud). Elke zet van taalgebruiker 1 wordt als standpunt of substandpunt gereconstrueerd waardoor taalgebruiker 2 dezelfde mogelijkheden heeft om zijn kritiek op deze zet te uiten: het naar voren brengen van twijfel, een tegen(sub)standpunt of een tegenargument.

Het in deze bijdrage gegeven overzicht kan beschouwd worden als aanvulling op de door Rescher (1977), Govier (1999), Johnson (2000) en Krabbe (2007) gegeven overzichten omdat vrijwel alle kritische reacties die deze auteurs hebben besproken onderdeel maken van dit overzicht. Bijvoorbeeld wat Rescher (1977) als een voorwaardelijke ontkenning ('provisoed denial') beschouwt is in het pragma-dialectische overzicht in termen van een contrair tegen(sub)standpunt beschreven. Wat Krabbe als een pure uitdaging ('pure challenge') definieert valt hier onder de categorie van twijfel over de propositionele inhoud van het argument of een kritische vraag over het gebruikte argumentatieschema en wat hij een onderbouwde uitdaging noemt valt onder de verschillende tegenargumenten ten aanzien van de propositionele inhoud of de voldoendeheid van het argument.

Noten

1. Kritische reacties zoals een persoonlijke aanval, een beschuldiging van een drogereden en een verzoek om toelichting te geven worden niet opgenomen omdat deze reacties geen betrekking hebben op het argument *per se* maar op kwesties die buiten het argument liggen, zoals, respectievelijk, de persoon van de protagonist, de legitimiteit van zijn bijdrage en de duidelijkheid van zijn taalgebruik.

Literatuur

- Eemeren, F.H. van, & Grootendorst, R. (1982). *Regels voor redelijke discussies: Een bijdrage tot de theoretische analyse van argumentatie ter oplossing van geschillen*. Dordrecht: Foris.
- Eemeren, F.H. van & Grootendorst, R. (1984). *Speech Acts in Argumentative Discussions*. Dordrecht: Foris Publications.
- Eemeren, F.H. van & Grootendorst, R. (1992). *Argumentation, Communication and Fallacies*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Eemeren, F.H. van, Grootendorst, R. & Kruijer, T. (1983). *Argumenteren*. Gronningen: Wolters-Noordhoff.
- Govier, T. (1999). *The Philosophy of Argument*. Newport News, VA: Vale Press.
- Johnson, R.H. (2000). *Manifest Rationality: A Pragmatic Study of Argument*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Krabbe, E.C.W. (2007). Nothing but objections. In H.V. Hansen & R.C. Pinto (Eds.), *Reason Reclaimed: Essays in Honor of J. Anthony Blair and Ralph H. Johnson*. (pp. 51-63). Newport News (VA): Vale Press.

Amjarso

- Rescher, N. (1977). *Dialectics: A Controversy-oriented Approach to the Theory of Knowledge*. Albany: SUNY Press.
- Snoeck Henkemans, A.F. (1992). *Analysing Complex Argumentation. The Reconstruction of Multiple and Coordinatively Compound Argumentation in a Critical Discussion*. Amsterdam: Sic Sat.
- Snoeck Henkemans, A.F. (1995). 'But' as an indicator of counterarguments and concessions. *Leuvense bijdragen*, 84(1), 281-294.